MỘT SỐ KHÍA CẠNH ĐẠO ĐỨC TRONG HOẠT ĐỘNG TƯ VẤN TÂM LÍ TRƯỜNG HỌC: NGHIÊN CỨU TẠI MỘT SỐ TRƯỜNG PHỔ THÔNG TẠI THÀNH PHỐ HÀ NỘI

Phạm Thị Hằng Nga
Trường Đại học Thủ Đô Hà Nội

Tóm tắt: *Nghiên cứu được thực hiện trên việc khảo sát bằng bảng hỏi 20 chuyên viên tư vấn tâm lí kết hợp phỏng vấn sâu, nghiên cứu trường hợp tại một số trường phổ thông trung học ở Hà Nội. Kết quả cho thấy đa số chuyên viên tư vấn có ý thức thực hiện các nguyên tắc đạo đức nghề, đặc biệt là nguyên tắc bảo mật thông tin và tôn trọng sự khác biệt của học sinh. Dựa trên quy điều đạo đức của ASCA cho thấy còn tồn tại một số tình huống vi phạm đạo đức có thể dẫn đến hậu quả tâm lí và suy giảm niềm tin của học sinh vào hoạt động tư vấn tâm lí. Trên cơ sở đó, đề xuất tăng cường bồi dưỡng, tập huấn và giám sát nghề nghiệp nhằm chuẩn hóa việc tuân thủ đạo đức, nâng cao chất lượng và hiệu quả của công tác tư vấn tâm lí học đường.*

Từ khóa: *Đạo đức nghề nghiệp; chuyên viên tư vấn tâm lý; tư vấn học đường; tư vấn tâm lý.*

Nhận bài ngày 10.11.2025; gửi phản biện, chỉnh sửa, duyệt đăng ngày 29.12.2025
Liên hệ tác giả: Phạm Thị Hằng Nga; email: pthnga@daihocthudo.edu.vn

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Sự phát triển mạnh mẽ của xã hội hiện đại với nhiều biến động và áp lực mới đã khiến học sinh phổ thông đối diện với nhiều thách thức về tâm lý như căng thẳng trong học tập, áp lực thi cử, sự khủng hoảng của lứa tuổi dậy thì, xung đột trong quan hệ với bạn bè- thầy cô- cha mẹ, bạo lực học đường... dẫn đến nguy cơ tiêu cực đến sức khỏe tâm thần. Sức khỏe tâm thần tốt sẽ là tiền đề giúp cho các em có một cuộc sống hạnh phúc, sống vui tươi và hồn nhiên đúng với lứa tuổi của mình. Chính vì vậy, tư vấn tâm lí (TVTL) học đường ngày càng khẳng định vai trò trong việc hỗ trợ học sinh giải quyết khó khăn tâm lí định hướng sư phát triển nhân cách và phòng ngừa các hành vi lệch chuẩn. Hoạt động TVTL trường học giúp các em xác định và làm sáng tỏ những vấn đề dựa trên những khả năng của bản thân và đưa ra lựa chọn tối ưu nhất cho vấn đề của mình. Từ đó, các em vượt qua khó khăn trước mắt, định hướng cho các em những giá trị sống, thái độ học tập và kỹ năng ứng xử phù hợp. TVTL với công việc đặc thù là đối tượng liên quan trực tiếp đến các em học sinh- đang trong giai đoạn phát triển và hoàn thiện nhân cách- có một đời sống tinh thần phong phú nhưng cũng vô cùng phức tạp, dễ bị tổn thương. Những nhận thức và cảm xúc trong giai đoạn này của các em chưa thực sự chín chắn, đầy đủ và có thể sai lệch nếu không được sự quan tâm sát sao, giúp đỡ từ phía gia đình và nhà trường. Việc thực hiện tư vấn tâm lý học đường là rất cần thiết và nên được đẩy mạnh mang tính chuyên nghiệp hơn. Chuyên viên tư vấn tâm lý để thực hiện tốt công việc của mình không chỉ là những người được đào tạo có trình độ, năng lực chuyên môn mà có phải tuân thủ nghiêm ngặt đạo đức nghề nghiệp. Các nguyên tắc đạo đức giúp bảo vệ quyền lợi chính đáng của học sinh, khẳng định uy tín nghề nghiệp, nâng cao độ tin cậy từ phía phụ huynh, học sinh và xã hội đối với đội ngũ chuyên viên tư vấn. Nếu hoạt động tư vấn tâm lý thiếu đi nền tảng đạo đức, hậu quả có thể dẫn đến vi phạm quyền riêng tư, gây tổn hại tâm lý học sinh, làm suy giảm hiệu quả giáo dục, thậm chí ảnh hưởng đến danh dự, uy tín và hình ảnh của nhà trường.

Vấn đề đạo đức nghề nghiệp trong hoạt động TVTL học đường đã được nghiên cứu từ lâu và

khá toàn diện trên thế giới. Điển hình, Hiệp hội Tâm lý Hoa Kỳ (APA, 2017) đã khẳng định: "Đạo đức nghề nghiệp trong TVTL trường học là hệ thống các nguyên tắc và chuẩn mực điển hình điều chỉnh hành vi nghề nghiệp của nhà tư vấn, nhằm bảo vệ quyền lợi của học sinh, giữ gìn phẩm giá và trách nhiệm nghề nghiệp" [1], và ban hành Bộ quy tắc đạo đức và ứng xử nghề nghiệp trong đó nhấn mạnh đến những nguyên tắc cốt lõi như: tôn trọng nhân phẩm, bảo mật thông tin, trách nhiệm nghề nghiệp, không gây hại, công bằng và trung thực. Các nghiên cứu của Corey, Corey & Callanan (2014), đã chỉ ra rằng việc tuân thủ đạo đức trong tham vấn và TVTL học đường đảm bảo tính chuyên nghiệp và là yếu tố then chốt quyết định đến hiệu quả, độ tin cậy của hoạt động hỗ trợ tâm lí [2].

Tại Việt Nam, công tác TVTL học đường tuy đã được quan tâm trong những năm gần đây nhưng vẫn đang trong quá trình định hình và phát triển. Các văn bản của Bộ GD-ĐT (2017) đã nhấn mạnh đến việc xây dựng phòng tham vấn tâm lí tại các trường học, coi đây là nhiệm vụ quan trọng nhằm đáp ứng nhu cầu hỗ trợ tâm lí cho học sinh [3]. Thông tư số 11/2024/TT- BGDĐT ngày 18/9/2024 của Bộ GD-ĐT đã quy định TVTL là một nghề có mã số, tiêu chuẩn chức danh nghề nghiệp. Một số công trình nghiên cứu đã đề cập đến hiệu quả của hoạt động tư vấn trong việc giảm thiểu áp lực học tập, phòng ngừa bạo lực học đường hay hỗ trợ định hướng giá trị sống cho HS [4]. Tuy nhiên, khía cạnh đạo đức trong hoạt động TVTL trường học vẫn chưa được nghiên cứu một cách có hệ thống, toàn diện và cụ thể. Đặc biệt, trong bối cảnh văn hóa- xã hội Việt Nam, nơi mối quan hệ giữa gia đình - nhà trường - xã hội còn mang tính ràng buộc chặt chẽ, những vấn đề đạo đức nghề nghiệp thường đặt ra nhiều tình huống phức tạp. Vì vậy, việc nghiên cứu một số khía cạnh đạo đức trong hoạt động TVTL trường học vừa có tính cấp thiết, vừa mang ý nghĩa thực tiễn cao, góp phần nâng cao nhận thức về tầm quan trọng đạo đức nghề nghiệp đối với chất lượng hoạt động tư vấn. Nó giúp xác định các nguyên tắc đạo đức cốt lõi cần được vận dụng trong bối cảnh nhà trường phổ thông hiện nay. Kết quả nghiên cứu có thể làm căn cứ khoa học cho việc xây dựng các chương trình đào tạo, bồi đưỡng năng lực đạo đức nghề nghiệp cho đội ngũ chuyên viên TVTL học đường.

Bài báo phân tích, xác định rõ một số khía cạnh đạo đức cơ bản trong hoạt động TVTL trường học; khảo sát thực tiễn nhận thức và vận dụng các nguyên tắc đạo đức nghề nghiệp của đội ngũ chuyên viên tư vấn trong hoạt động nghề nghiệp; từ đó đề xuất định hướng nhằm nâng cao hiệu quả tuân thủ đạo đức trong công tác tư vấn học đường. Kết quả nghiên cứu sẽ góp phần cung cấp thêm cơ sở khoa học cho việc hoàn thiện khung đạo đức nghề nghiệp trong TVTL học đường phù hợp với yêu cầu đổi mới giáo dục hiện nay.

2. NỘI DUNG

2.1. Một số khái niệm cơ bản "đạo đức nghề nghiệp", "đạo đức nghề tư vấn tâm lí"

Khoản 2 Điều 3 Luật viên chức (2010), quy định: "Đạo đức nghề nghiệp là các chuẩn mực về nhận thức và hành vi phù hợp với đặc thù của từng lĩnh vực hoạt động nghề nghiệp do cơ quan, tổ chức có thẩm quyền quy định" [5].

Khayatmoghadam (2020), quan niệm: "Đạo đức nghề nghiệp là một tập hợp các nguyên tắc đạo đức và tiêu chuẩn hành vi con người xác định hành vi cá nhân và nhóm.". Tác giả đã đưa ra hệ thống các quy tắc đạo đức gồm có trách nhiệm, trung thực, công bằng và lương tâm nghề nghiệp, trên cơ sở đó làm căn cứ để chúng tôi xây dựng items đánh giá mức độ thực hiện nguyên tắc đạo đức nghề TVTL [6].

Liên đoàn các Hiệp hội tâm lí học quốc tế- IUPsyS đề cập đạo đức nghề tâm lí như khung giá trị đạo đức chung, dựa vào các giá trị nhân văn phổ quát như: công bằng, trách nhiệm, nhân đạo, tôn trọng tự do và phẩm giá cá nhân. Mục đích là để hướng dẫn hành vi nghề nghiệp cho các nhà tâm lí trong quá trình hoạt động nghề nghiệp [7]. Trần Thị Minh Đức (2020) nên rõ các nguyên tắc cơ bản

như: Tôn trọng, Liêm chính, Trách nhiệm, Năng lực chuyên môn. Những nguyên tắc này cấu thành chuẩn mực đạo đức để nhà tham vấn đối chiếu trong quá trình thực hành [8].

Thông tư số 11/2024/TT- BGDĐT ngày 18/9/2024 của Bộ GD-ĐT quy định những tiêu chuẩn về đạo đức nghề tư vấn tâm lý gồm các phẩm chất đạo đức sau: Trung thực, tinh thần trách nhiệm, thương yêu, công bằng, tôn trọng, bảo mật thông tin cá nhân và bảo vệ quyền lợi ích chính đáng của học sinh. Đây là căn cứ để chúng tôi xây dựng tiêu chí đánh giá tầm quan trọng của những phẩm chất nghề nghiệp đối với chuyên viên tư vấn.

Đạo đức nghề nghiệp là một bộ phận cấu thành của đạo đức xã hội, phản ánh những yêu cầu cụ thể về hành vi đạo đức trong phạm vi hoạt động nghề. Đạo đức nghề nghiệp không tách rời khỏi nền tảng đạo đức chung của xã hội, mà được cụ thể hóa thành những nguyên tắc, quy tắc và chuẩn mực mang tính chuyên biệt, do các tổ chức nghề nghiệp xây dựng nhằm điều chỉnh hành vi ứng xử của những người hành nghề trong mối quan hệ với thân chủ, đồng nghiệp, cộng đồng và xã hội. Những chuẩn mực này không chỉ được xây dựng trên cơ sở những giá trị phổ quát, mà còn đòi hỏi sự cam kết tự nguyện và ý thức trách nhiệm cá nhân trong quá trình hành nghề.

Chúng tôi kế thừa và phát triển các quan niệm trên để xác định rằng: Đạo đức nghề TVTL là tập hợp những giá trị, nguyên tắc và chuẩn mực đạo đức đặc thù chi phối nhận thức, thái độ, hành động của chuyên viên tư vấn trong các mối quan hệ hoạt động nghề nghiệp.

2.2. Khái quát về khảo sát thực trạng

Bài báo sử dụng phương pháp điều tra bằng phiếu hỏi nhằm tìm hiểu sự đánh giá của các chuyên viên TVTL về các nguyên tắc đạo đức, phẩm chất tâm lí cần thiết trong hoạt động tư vấn cho HS

- Địa bàn và khách thể khảo sát : Đối tượng khảo sát gồm 20 chuyên viên TVTL, 10 giáo viên chủ nhiệm ở 10 trường phổ thông trên địa bàn TP. Hà Nội (THPT Yên Hòa, THPT Cầu Giấy, THPT Amstecdam, THPT Trần Hưng Đạo, THPT Khương Đình, THPT Khương Hạ, THPT Ngô Thì Nhậm, THPT Trương Định, THPT Việt Nam- Ba Lan, THPT Hoàng Văn Thụ), trong thời gian từ tháng 6 đến tháng 8/2025.

- Nội dung, phương pháp khảo sát: Khảo sát được thực qua Google Forms (https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScwzF_pWKRCZuvVI8cC1hEugbmfkMQSOsuhywvMoLJBRTciQ/viewform?usp=header). Nội dung câu hỏi tập trung vào các chủ đề đánh giá của chuyên viên tư vấn về việc thực hiện các nguyên tắc đạo đức, về phẩm chất cốt lõi nghề ngiệp. Những kĩ thuật thu thập thông tin bằng phương pháp điều tra bằng phiếu hỏi bao gồm: (1) Nghiên cứu các nguồn tài liệu có sẵn liên quan tới vấn đề nghiên cứu; (2) Phương pháp Anket; (3) Phương pháp phỏng vấn, (4) Phương pháp nghiên cứu trường hợp. Quá trình tiến hành khảo sát được thiết kế nhằm đảm bảo tính toàn diện và độ tin cậy cao của dữ liệu thu thập, cung cấp nền tảng để phân tích, nhận xét về sự đánh giá một số khía cạnh đạo đức nghề của chuyên viên tư vấn.

Với phương pháp phỏng vấn sâu và nghiên cứu trường hợp của một số học sinh tại địa bàn nghiên cứu, tôi nhận được sự đồng thuận của các em khi sử dụng các thông tin nhạy cảm liên quan đến tính bảo mật và quyền riêng tư của các em. Tôi được phép sử dụng nhưng không công khai danh tính thật của các em đảm bảo nguyên tắc đạo đức nghề nghiệp của người làm nghiên cứu.

2.3. Kết quả khảo sát thực trạng

2.3.1. Đánh giá của chuyên viên tư vấn về mức độ thực hiện các nguyên tắc đạo đức trong tư vấn tâm lí

Việc khảo sát thực trạng thực hiện các nguyên tắc đạo đức trong hoạt động TVTL trường học có ý nghĩa quan trọng nhằm phản ánh mức độ tuân thủ chuẩn mực nghề nghiệp của đội ngũ chuyên viên tư vấn. Các nguyên tắc như bảo mật thông tin, tôn trọng nhân phẩm, công bằng, không gây hại